

ÆRESØRDET

Anmeldt av høyesterettsadvokat Leif S. Rode.

Sverre M. Halbo: «Æresordet». Bladkompaniet A.S.

Det har hersket stor uvitenhet og uklarhet om det æresord våre offiserer avgav som avslutning på krigsfangenskapet i 1940.

NS og tyskerne forsøkte i sin propaganda å gi det utseende av at alle norske offiserer hadde avgitt æresord, og da allikevel en del offiserer forlot landet, brukte de det som påskudd til den 16. august 1943 å arrestere alle de offiserer de fikk fatt på og ca. 700 av dem ble sendt til Tyskland.

I virkeligheten var det bare et fåtall som var blitt avkrevd æresord i 1940, bare de høyeste grader og de stadig tjenestegjørende i de lavere grader, og selv det bare blant dem som var blitt krigsfanger etter april dagene. Ingen ulønnet offiser ble avkrevd æresord.

Noen få av dem som hadde avgitt æresord reiste fra landet, men av dem var det bare en håndfull som deltok i krigshandlinger. De fleste kom overhodet ikke lenger enn til Sverige, og det var ikke engang formelt brudd på æresordet, hvilket en representant for den tyske overkommando direkte erkjente overfor nærværende anmelder.

Omkring det æresord som ble avkrevd offiserene etter arrestasjonen i august 1943 har forvirringen vært ennå større og det hersket også stor uklarhet blant offiserene selv på Hvalsmoen. En rekke omstendigheter bidro her til. For det første rammet selve arrestasjonskunngjøringen etter sine egne bestemmelser, bare en brøkdel av de norske offiserene. De fleste hadde egentlig krav på å komme ut igjen uten videre, og de første ukene ble også ca. 700 offiserer løslatt uten æresord. Det gjaldt særlig eldre og ulønnede offiserer, hvorav mange ikke hadde vært i tjeneste på 20-30 år eller mer.

Men så kom plutselig overfor de gjenværende kravet om æres-

tar ikke parti, men lar de forskjellige synspunkter komme fram på en fair måte. Han fører fram en rekke offiserstyper av helt forskjellig naturell og forskjellig alder, og som til daglig lever under forskjellige forhold og viser hvor komplisert avgjørelsen var, ikke minst fordi offiserene ingen veiledning fikk utenfra, men måtte avgjøre saken selv. Et lite sidemotiv, hvor man aper et ekteskaps sammenbrudd, er meget effektivt flettet inn i handlingen. Der ligger spiren til et større skuespill, hvor handlingen i «Æresordet» kunne konsentreres ned til en intens førsteakt. Men det har ligget utenfor forfatterens formål denne gang.

Alle de som var på Hvalsmoen 1943, både de som slapp ut før æresord ble krevd og de som reiste til Tyskland, vil ha interesse av å lese øken. De vil kjenne seg selv og stemningen igjen. Men også andre lesere bør ofre den stund gjennomlesningen av de 4 små akter tar.

Våre offiserers holdning har vært meget diskutert. «Æresordet» vil gi mange et riktigere grunnlag til bedømmelsen og selv om problemene her behandles ut fra et rent militært miljø, oppstod lignende spørsmål for mange andre i okkupasjonstiden. Overveielserne f. eks. for og imot en Sverigerreise var ofte sterkt i slett med dem offiserene var stilt overfor før og under oppholdet på Hvalsmoen.

Leif S. Rode.

Kongens Fortjenstmedalje.

Kongens Fortjenstmedalje er tildelt overbetjent Jens Skaaland, Arendal, byarbeider Pedér Jakobsen, Kristiansund, arbeider Ole Jørgensen, Hamar, løytnant Johan Oscar Stausland, Kristiansand, avdelingssjef, frk. Helga Berg, gassverkarbeider Albert Emanuel Larsen og blikkenslager Oscar Olsen, Oslo.

Er sanitetstjeneste hos fienden landssvik?

Svar til overlege Johan Scharffenberg fra sanitetsmajort Henrik Schøen.

I «Folkebladet» tirsdag 18. da spør min høyt skattede kollega, overlege Scharffenberg om sanitetstjeneste hos fienden er landssvik. Herom kan der ikke etter min mening være tvil, idet vedkommende yngre læge, som på talemyndigheten har innstilt til 5 års fengsel, frivillig har meldt seg til tjeneste for fienden, og herfor bl. a. har mottatt tyske utmerkelser; hva enten han har tjenestgjort ved tropp, ved sykehus, ved en stasjonær eller mobil sanitetsanstalt er i dette tilfelle likegyldig. Han har stilt sine kunnskaper og sine ferdigheter til tjeneste for en fiendtlig makt kontra vårt fedreland.

Overlegen spør enn videre: «Er sanitetstjenesten opphøyet over innstillingen «venn — fiende» som human, almenmenneskelig gjerning?»

Hertil er å svare at enhver sanitetsoffiser eller en læge, knyttet til forsvarets hjelpeorganisasjon (f. eks. Røde Kors), selvfølgelig plikter i krig å ta hånd om alle syke og sårede, som enten selv innfinner seg eller blir innbrakt til en sanitetsanstalt, det være seg forbindingsstasjon, krigslasarett eller mobil sanitetsanstalt — uansett om vedkommende er venn eller fiende. Det er en almen gyldig regel, overensstemmende med Genferkonvensjonens bestemmelser herom.

Men dette er noe ganske annet enn den forbrytelse der ligger i at en læge resp. sanitetsoffiser, når krig bryter ut, melder seg til hjelp for fiendens hærsmakt ved å gå i hans tjeneste, uansett hvor og når. Overlegen vil kanskje erindre at flere norske «sykepleiersker» er blitt dømt ved norsk rett for den slags landssvik. At vedkommende læge har ment at krigen mellom Norge og Tyskland var endt da han meldte seg, er en hul frase fra vedkommendes side; ethvert ærlig, sunt tenkende menneske visste at vi var i krig med Tyskland helt fra 10. april 1940 slik som overlegen

mm. nedbør i Oslo
30 dogn 106 mm.
klokke 19 i går
mm. Minimums-
8.1 grader, mor-
3 grader, normalt
ratur i går 18.6
16.6 grader.
i de siste dager
ed lavt lufttrykk
et ustabilit. Luft-
stige langsomt
ert trolig bli mer
tsatt utrygt for
n nordlige del av

elder til i kveld:
ndet med Oslo:
skydekke, utrygt
er, men overvel-

en av framti-
blir vel ikke
resultatene.

etråler endel
tve stråler,
påvist opptil
eksplisjonen.

avhengig av
Jo større
rtvarigere er

Ved Naga-
gningshøyde)
gro mindre
katastrofen.
det sies at
umåtelig af-
is virkninger
ethvert annet
Men virk-
older seg dog
nser som vi
krenkes ytter-

le stormakter
komme til
dens uover-
eller skal bare
orte ødelegging
overgå verden.
våge å gå til
omben bli svi-
g eller dens
an ingon svare
blig er det vel
ro enn etter
møte den tru-
en inneholder
es Schlets.

hadde vært i tjeneste på 20-
år eller mer.

Men så kom plutselig overfor
de gjenværende kravet om æres-
ord og det i en ordlyd som vel
tidligere ikke har vært presentert
for noen krigsfangeoffiser. Ge-
stapo hadde blandet seg opp i
forholdet og hadde trukket inn
politiske betingelser.

En håndfull offiserer lot seg i
farten bløffe, da formularen før-
ste gang ble presentert, idet det
ble forsikret dem at det var den
samme ordlyd som var blitt brukt
i 1940. Men deretter undertegnet
såvidt jeg vet ikke en av offi-
serene. Diskusjonen om hvorvidt
man burde undertegne var imid-
lertid meget livlig og en rekke
tungtveiende grunner kunne fø-
res i marken for begge stand-
punkter. Mange av offiserene
var i stor tvil om hva som var
riktig, ikke bare for dem selv
personlig, men også for landet og
mange av dem har sikkert vært
i tvil om det under hele Tysk-
lands-oppholdet og er det kan-
ske fremdeles.

«Æresordet» gjengir stemnin-
gen fra disse vanskelige dager på
Hvalsmoen, det er de diskusjoner
som ble ført og den sjelekamp
avgjørelsen kostet hver enkelt, alt
etter den stilling han hadde i
sitt yrke, overfor sin familie, og
ikke minst i det illegale arbeid
som skildres. Sverre Halbo stod
selv som ulønnet kaptein mitt
oppe i det og var av dem som
fulgte med til Tyskland.

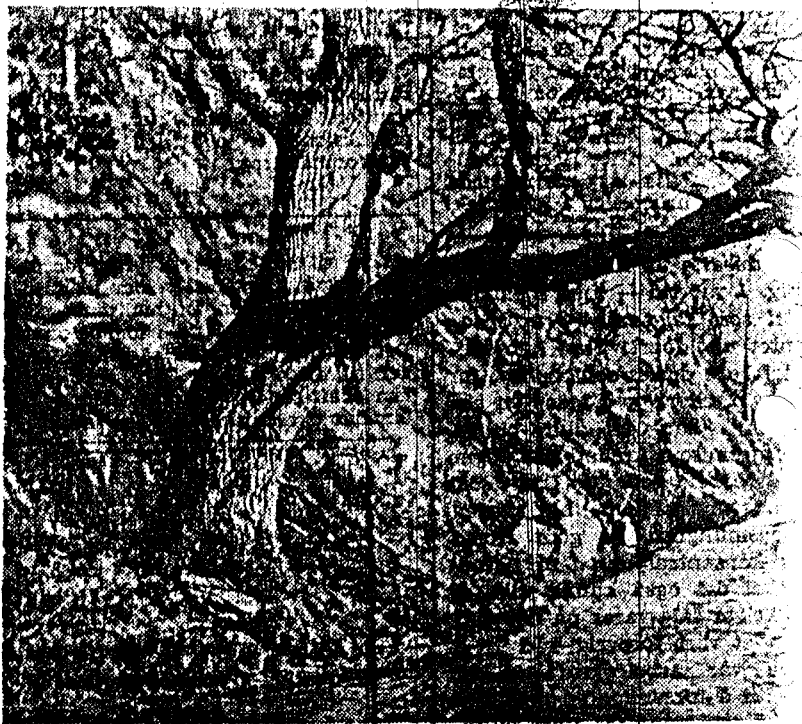
Boken er skrevet i fangetiden i
Tyskland og Halbo er neppe den
eneste som har hatt trang til å
«skrive problemene fra seg», net-
topp fordi de stadig dukket opp
igjen både i sinnet og i samtaler
under hele fangetiden.

Forfatteren sier selv at «Æres-
ordet» er «et forsøk på å gi et
tidsbilde og en psykologisk stu-
die i dramatisert form». Men
kjønt boken naturlig nok som
skuespill er litt stillestående, har
Halbo atskillig sans for drama-
tisk effekt og replikkene faller
lett og naturlig. Verden ligger
for imidlertid, og så helt
i sørlig og red. Forfatteren

han Oscar Staudano, Kristian
sand, avdelingssjef, frk. Helga
Berg, gassverkarbeider, Albert
Emanuel Larsen og blikkenslager
Oscar Olsen, Oslo.

vedkommendes side, ethvert er
sunt tenkende menneske visste
vi var i krig med Tyskland helt
10. april 1940, slik som overle-

Munch-eken skadet av

Dette bildet er av eken på Skatøy
ved Kragerø som Edvard Munch brukte
som «modell», da han malte aulabildet
«Historien». Gjennom Landsforeningen
for Naturfredning vernes dette treet, og
i Kragerø og omegn går den under nav-
net Munch-eken, ikke bare fordi den
finnes igjen på det berømte maleri, men
også fordi Edvard Munch gjerne la sine
spaserer forbi den og i det hele tatt
synes det var et hyggelig tre. Selv om
et tre er naturfredet av en stor og mek-
tig forening, har det jo sin begrænsede
levetid. Det skulle man erfare for en
fjorten dagers tid siden, da det satte
inn med en kraftig sommerstorm. Den
tok et godt stykke av den store, karak-
teristiske grenen som stikker ut til
høyre. Det var synd, men det var natur-
makt. Men det vesentligste er jo igjen
av treet, det får man trøste seg med.
Man kan trøste seg med en ting til.
Folk i trakten, hvor den står, er glad
i eken, både for hva den er i seg selv
og for hva den kom til å bety gjennom
Munch.

Og lensmann Midtgaard som bor
trete umiddelbart nærhet, har eken
en god beskytter og foreningen for
Naturfredning et interressert medlem.

Brenner over norsk

Av Elise

Fra de aller eldste tider
gamle historie en høyt
hjemmeindustri. Vi finner
mestallinger, noble og sk
form og utførelse. Selv de
trekter er utført med en kunst
iså måte og respekt for nitid
arbeid som gjør dem til le
kunstskjønner den dag i dag.
Vi finner billedrev — hvis
så i våre dager rekker utover
lands grenser.

Vi finner Sprang — oseha
neste våre knyttarbeider —
kalt den norske knipping. De
200 år i sin eksistens, — og
en kunststartskole, 1912
Som en av Danmarks kjen-